

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

II. De Personis, Fure Permissis ac prohibitis testari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62668](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62668)

Populi, qui primus testandi usum inter
cives suos Legibus approbavit: à quo
dein receptus est tam moribus, quam
Legibus aliarum Gentium tam multa-
tum, ut à DD. satis multis ejus origo
Gentium potius, quam alteri Juri attri-
bueretur: fortassis melius, in Gentium
Jus minus propriè dictum transiisse, dice-
retur; quòd, licet sine mutua obligatio-
ne gentium inter se, & non ad commune
omnium, sed ob privatum cujusvis civi-
tatis seu populi bonum unius usu intro-
ducta & approbata Lege, cum tempore
propagata & à cæteris gentibus ferè om-
nibus observata sit.

ARTICULUS II.

De Personis Jure per-
missis ac prohibitis te-
stari.

SUMMARIUM.

- 12. Testari possunt, qui non prohiben-
tur.
- 13. Prohibentur Naturà Infans, Amens,
Furius, Impubes.
- 14. Lege Prodigus, Filius familias,
- 15. Servus, Captivus, Obses,
- 16. Deportatus, Crimine capitali dam-
natus,
- 17. Sordus & Mutus à natura,
- 18. (Non ex accidenti, aut Cæcus)
- 19. Damnatus ob crimen famosum, He-
reticus &c.
- 20. Ad causas etiam Pias non testantur,
Naturà,
- 21. Et probabilius etiam Lege prohibiti,
- 22. Canone testari prohibetur Usurarius
manifestus,
- 23. Excommunicatus ob Heresim vel Of-
fensionem Cardinalis,

- 24. Et Religiosi.
- 25. Excipiuntur ex his, qui liberos in
seculo reliquit,
- 26. Professi Ordinum Militarium,
- 27. Scholastici & Coadjuvatores non-For-
mati Soc. JESU,
- 28. Et quibus licentiam testandi Papa:
- 29. Non solus superior Ordinarius de-
dit.
- 30. De istius licentia Professus nec Co-
dicillum facere,
- 31. Mortis tamen causâ donare valet.
- 32. Clerici de bonis Patrimonialibus
vel quasi:
- 33. Non de Beneficialibus testari Jure
possunt.
- 34. Vi Consuetudinis testari valent pro-
hibiti Jure solùm Humanò.
- 35. Non tamen Professus Religionem.
- 36. Ejusdem vi Clerici de Beneficiali-
bus ad Pias:
- 37. Non etiam ad Prophanas causas te-
stari queunt secundùm aliquos
DD.
- 38. Secundùm alios etiam ad has te-
standi facultatem acquirere pos-
sunt.
- 39. An talis Consuetudo de factis detur
dubium est.
- 40. Jure tamen reprobata,
- 41. Aut irrationabilis non est.

Quantumvis autem Testamenti factio creatura & beneficium Legi sit, Regula tamen est, testari ante mortem de bonis suis non, quibus hoc specialiter permissum: sed generaliter posse omnes, qui specialiter non prohibentur, l. r. c. de SS. Eccles. & l. Ex facto 43. ff. de Vulg. & pupill. subst. quâ iniquum esse, inclusâ gravi causâ, asseritur auferre testamenti factio- nem sanæ mentis homini, Covarruvias, ad hanc Rubric. p. 3. n. 42. Manzus de Testam. G g g 2

Testam. Tit. 2. n. 4. & Haunold. Tom. 2. de J. & J. trañ. 6. n. 205.

13. Prohibentur autem quidam Naturâ, alii Lege, alii Canone. Naturâ, qui voluntatem & sanam mentem non habent, ut Infans, Mente captus, Furiosus, §. 1. *Item furiosus, Instit. Quibus non est permiss. test. nisi iute dilucidi intervalli tempore condiderit Testamentum; hoc enim Jure substitit, etiam si ei perfecto furor supervenerit, V. Item cit. & l. Furiosus 9. C. Qui test. fac. non poss. Ratio redditur V. cit. quod neque Testamentum rectè factum, neque ullum aliud negotium rectè gestum postea superveniens furor perimat. Ob iudicii, & ab isto pendens iustæ voluntatis defectum Testamentum condere nequit Impubes, §. 1. cit. & l. Si filiusfamilias 9. ff. Qui test. fac. etiam si proximus sit pubertati; quod licet aliquod iudicium habeat, l. Pupillum 111. pr. ff. de R. J. ejus tamen iudicium fragile & ad hunc actum non satis firmum, & non iusta voluntas esse videatur, l. fin. C. de Testam. milit. Manzius cit. Tit. 2. n. 47.*

Lege, five Jure Civili Testamentum facere prohibentur!

14. Imprimis qui voluntatem habet corruptam, ut Prodigus, five is cui, quòd bona sua dissipandò profunderet, eorum administratio est interdicta, §. Item prodigus 2. Instit. & l. Is cui 18 ff. Rubric. cit. quia prodigi æquiparantur furiosis, l. 1. ff. de Curat. furios. & l. Fulcinius 7. §. 12. ff. Quibus ex caus. in possess. qui testamenti factionem juxta dicta non habent. Ratio ulterior est; quia in testatore requiritur iudicium & consilium, l. Vel negare 5. ff. Quemad. test. aper. & §. Sed & unum 13. Instit. de Test. ordin. quæ in furioso & prodigo desiderantur; h. Hic, qui 12. §. 2. ff. de Tut. & curat. dat. ab his & c. Wesenbecius in ff. de Curat. furios. n. 3. & Manzius cit. Tit. 2. n. 77.

Dein, qui voluntatem habet ab alio arbitrio pendentem, ut Filiusfamilias, qui, ne quidem patre consentiente, testari de bonis adventitiis potest, pr. Instit. Quib. non est permiss. l. Qui in possess. 3. pr. ff. & l. Senium 3. §. 1. C. Qui test. fac. non poss. licet de Caltrensis & quidam Caltrensis bonis, etiam patris consentiente non requisitò, testari, si pubes sit, permittatur, pr. cit. & l. fin. C. eadem lib. quòd in his patrisfamilias locum occupat, arg. l. Nulla l. 4. ff. de Judic. Servus, ne quidem dominò permittente, l. Filiusfamilias 19 ff. Captivus, quando in captivitate est, l. Eius qui 8. pr. ff. Qui test. fac. quia servus sit capientis, §. Item 3. Instit. de Jure Perf. Obsoles apud hostes detentus, l. Obsides 1. ff. Qui test. fac. quòd similis sit captivo, & quòdammodo in hostium potestate, Perez in C. Qui test. fac. n. 6. Inter Christianos tamen testari hic & captivus potest; quòd bellò captus servus non fiat capientis, Manzius cit. Tit. 2. n. 190. Deportatus, cui igne & aqua interdictum: Proscriptus & capitali crimine damnatus, l. Eius qui cit. §. 1. & quorum tamen bona hodie parentibus & liberis usque ad tertium gradum serventur, Auth. Bona, C. de Bonis proscript. Nihil quis Majestatis crimine sit condemnatus, Auth. cit. cum istius reorum bona publicentur: sicut & ejus, qui de capitali crimine accusatus, mortem sibi ipse contulit; ut supplicium antevereret. Unde à tali conditum Testamentum irritum evadit, l. Si quis 6. §. 7. ff. De iustitia repro. & c. Perez l. cit. n. 8. & 10. & Haunold. cit. Trañ. 6. à n. 22.

Demum, qui voluntatem Lege impeditam habet, sicut Imprimis est Mutus & Surdus simul, & à nativitate: non solum ex morbo vel casu; qui enim in vitium contraxit, si scribendi peritiam habeat, manu propria Testamentum con-

scribere potest; uti & Surdus tantum, vel Mutus tantum, sive à natura sive ex accidenti: dummodo mentem suam expri mere voce aut scripto indicare possit, §. Item *Jurdus 3. Infit.* Quibus non est permiss. *l. 1. Discretio 10. C. Qui test. fac. Et.* Testari etiam cæcus valet, sed tantum nuncupativè & observatâ solennitate à Justino Imp. præscripta *l. Hæc con-*

19. *Justiniana 9. C. eadem Rubr.* Dein, Dam natus ob carmen famosum, *l. Is cui 18. fin. ff. eadem Rubric.* Hæretici eorûmque credentes, receptatores ac fau tores, *l. Manichæos 4. §. 5. & Auth. Credentes C. de Hæret. & Manich.* Et demum quicunque intestabiles lege esse jussi; cum testamentum condi nequeat, nisi adhibitis testibus: lege autem inte stabiles testimonium dicere non possunt *l. Cùm lege 26. ff. Qui test. fac. non poss.*

20. Dubium & momenti minimè levis controversia inter DD. est, an testari Le ge prohibiti testari saltem valeant ad cau las pias. Certum est, ad has etiam tes tari non posse infantem, mente captum & furiosum, saltem extra tempus dilu cidii intervalli; quòd ob defectum usûs rationis careant judicio & voluntate. Si mili modò ad eas etiam testari nequeunt Hæretici & Majestatis crimine damnati; quòd talium bona fisco addicantur, *Auth. Geazaros pr. C. de Hæreticis & Auth. Bona C. de Bonis proscripte.* Tiraquell. *Privi leg. Causa pia 79. §. Sed ff.*

Cæteris autem ad causas Pias testa menti factionem cum Riccio *Prax Aurea p. 4. resol. 89.* adstruit Engel *ad hanc Rubricam*, permotus partim textu *l. 1. C. de SS. Ecclæs.* quâ à Constantino Augusto sacris locis & causis piis sua relinquen di facultas concessa est Unicuique, gene raliter & ullò inter personas discrimine non factò; partim; quòd à sacris Cano nibus ad testamenta, Pias causas spectan tia, plus non exigatur, quàm Jure Gen

tium, *c. Relatum 11.* istò autem Jure ad ejusmodi causas testari non prohi beantur.

Verùm, licet Opinio hæc pia & si 21. locorum Consuetudo non adverteretur, in Praxi tenenda sit, de rigore tamen Juris personas, Jure Civili inhabiles, ad Pias quoque causas testari posse, cum Glossa in *l. 1. cit.* verius negant Clarus *§. Testa mentum q. 5. n. 2.* Grassus *§. Testa mentum q. 17. n. 12. & 13.* Tholos. *Lib. 42. Syntag. cap. 8. n. 3.* Valquius *Lib. 3. de Success. §. 22. n. 8.* Mantica *Lib. 6. de Conject. ult. volunt. Tit. 3. n. 4.* Barri *Lib. 1. de Success. test. & intest. tit. 4. n. 12.* & aliis DD. relatis Barboza *in l. 1. cit. n. 9.* Ratio est; quia, juxta di cta *n. 10.* testamenti factio activa intro ducta est Jure non Gentium, sed Civili. Unde iis, quibus, hòc Jure non concessa vel adempta est, ad causas etiam Pias non competit: nisi concessa vel restitu ta sit à sacris Canonibus, qui hac in re à Civili Jure nusquam divertunt: imò, cum filiofamilias, cui (præterquam de Peculio Castrensi vel quasi Castrensi) tes tamentifactio omnino adempta est, pro anima sua, hoc est, ad causas Pias per ultimam voluntatem relinquendi facultas cum consensu Patris specialiter indulgetur: & sine istius consensu tantum negatur, *c. Licet 4. V. Quamvis, de Sepult. in 6.* satis clarè indicatur, ante hoc sa crorum Canonum indultum de bonis Ad ventitiis testari ad causas etiam Pias non potuisse: ac proinde etiam cæteris Le ge intestabilibus ad hujusmodi causas tes tandi facultatem non competere, quam diu hæc ipsis à sacris Canonibus non indulgetur. Unde pro filiis & Piis causis adducta ratio planè evanescit.

Neque fortius urget *l. 1. cit.* quia istâ ab Imp. abrogatæ sunt leges Imp. antiquiorum, Collegiis Orthodoxis quasi illicitis per ultimam voluntatem aliqui

relinqui vetantium : quoad habilitatem autem personarum testari prohibitarum nihil est immutatum. Unde *l. cit.* generalem particulam *Unuquisque* de personis habilibus exaudiendam, cum *Jafone n. 12.* & *Gothofredo V. cit.* adnotavit *cit.* *Barbosa n. 5.*

22. Canone, sive Jure Ecclesiastico testari prohibentur primò Usurarii manifesti : nisi priùs satisfecerint vel idoneam cautionem præstiterint de usuris restituendis, *c. Quamquam 2.* junctâ *Glosâ V. Aliter, de Usuris in 6.*

23. Secundò, Excommunicati ob hæresim, eorumque credentes, receptatores, defensores ac fautores *c. Excommunicamus 13. §. Credentes de Heretic.* ubi tolerati non sunt : vel ob percussionem vel persecutionem alicujus S. R. E. Cardinalis, *c. Felicis 5. de Pœnis in 6.* ex quorum speciali exceptione non malè inferitur, ceteros excommunicatos, etiam non toleratos ac vitandos, validè testari ; quia exceptio Regulam in contrarium firmat in casibus non exceptis, *l. Quæstium 12. §. 43.* junctâ *Glosâ V. Non potest, ff. de Instrucl. & instr. leg. &c.*

24. Tertio, Religiosi, saltem Professores, etiam ad Pias causas, & cum licentia superioris sui Ordinarii, *can. Quia ingredientibus, 19. q. 3. & c. Quia 2. hâc Rubric. ubi* *Barbosa n. 5. & 6.* ob defectum voluntatis ; cum non habeant velle & nolle, *can. Non dicatis 12. q. 1.* & dominium bonorum etiam temporalium, de quibus testentur ; quia propter solenne votum Paupertatis fere incapaces sunt domini ac proprietatis ; cum, quod acquirunt, monasterio acquirant, *Aub. Ingressi C. de SS. Eccles.* Atque ob hanc rationem testari etiam nequeunt Societatis JESU Coadjutores Formati, tam temporales quàm spirituales, ut colligitur ex *Consist. Gregorii XIII.* quæ inci-

pit *Quando fructuosus, edita 2. Cal. Febr. 1582.* quæ nihil omnino Proprii amplius domi vel foris habere posse, asserunt.

Excipiuntur tamen imprimis, qui Religionem professus, in seculo libere reliquit : cui, si ante professionem de bonis suis non disposuit, divisio bonorum inter illos, legitimâ nulli diminuat, & retentâ Monasterio saltem portione liberali, permittitur, *can. Si qua mulier 19. q. 3.* qui textus, licet ex *Civili Joh. re Aub. Si qua mulier C. de SS. Eccles. & Novell. 123. cap. 38.* in Decretum translatus sit, vim tamen & auctoritatem Juris Ecclesiastici : non quidem à Gratiano transcribente juxta dicta *Diffinitat. Provincial. n. 91.* Sed Ecclesie vobis Summorum Pontificum approbatione, saltem tacitâ, accepit, ut pluribus rebus advertit *Barbosa in can. cit. n. 3.* Et tamen bonorum divisio, licet vices substat vim tamen Testamenti verisimilius non habet ; cum ex una, *cit. textibus* Testamenti mentio, ne verbò quidem, fiat ex altera verò parte, Legis præsertim Ecclesiasticæ, testamentificationem Professoris generaliter prohibentis correctio, quando commodâ interpretatione potèst evitanda sit, *c. Cum expediat 29. de Electio- ne in 6. & l. Præcipimus 32. C. de Appellat.* Melius ergo esse dicitur actus administrationis, ejusmodi Professori specialiter indultus, fortassis ; ut præcideretur ansa calumniis, quibus Monasteria forent obnoxia, si solâ legitimâ liberis relicta reliquam substantiam universam sibi vendicarent, *Lessius Lib. 2. de Justitia cap. 41. n. 82.* & *Sanchez Moral. Lib. 7. cap. 9. n. 10.*

Deinde excipiuntur Professores Ordinum Militarium S. Joannis Equitum Meditensium, Equicum S. Jacobi &c. qui cum superioris sui licentia non solum de bonis Patrimonialibus : sed de redditibus quo-

bis quoque suæ Commendæ annexis ratione officii militaris testantur, ex Privilegiis Apostolicis à Clemente VII. & Innocentio VIII. indultis & post revocationem Pii V. à Gregorio XIII. juxta pristinam Consuetudinem, confirmatis, Sanchez *ibid.* cap. 8. n. 30. & Molina *Tract.* 2. de I. & I. disp. 141. n. 6.

Neque his adversatur, quod obstricti sint votò solenni Paupertatis, proprietatem ac dominium adimentis, *Auth. Ingressi cit.* quia, sicut ejusmodi Equites non omnes omnimodam & perfectam Castitatem; cum illorum aliqui matrimonia inean: ita nec perfectam, sed eam solum Paupertatem profitentur, quæ antiquissima & scientibus neque contradicentibus superioribus, constanter observata Consuetudine est recepta, & de ejusmodi bonis liberè disponendi ac testandi etiam facultatem non excludit; quia compossibilis est cum dominio: cuius tamen utrum superiorum voluntati & Ordinis Regulis subordinatum habent, ut cum *cit.* DD. tradit Palao *Tract.* 16. disp. 3. p. 12. n. 7.

27. Exciipiuntur tertio Scholastici & Coadjutores nondum Formati Societatis JESU: qui, licet propter emissam post biennium Novitiatibus tria vota Religionis substantialia, quantumvis simplicia, veri ac proprie dicti Religiosi sint, secundum Constitutionem Gregorii XIII. quæ incipit *Ascendente, editam 8. Cal. Junij 1584.* de bonis tamen suis testari possunt cum licentia superiorum; quia iustas ob causas ad tempus retinent jus atque dominium suorum bonorum, quorum tamen ipsi usus & libera, sive à superiorum voluntate independens, dispositio adempta est, ut *Constitut. Quando fructuosus cit.* habetur, *cit.* Molina disp. 179. n. 11. Cum licentia, inquam; quia absque ista testandò contra votum Paupertatis

graviter delinquant: licet conditum ab ipsis testamentum, quòd nullò Decretò vel Constitutione Ecclesiastica irritatum reperitur, pro validò merito habeant *cit.* Sanchez cap. 8. n. 25. Azor p. 1. *Instit.* lib. 12. cap. 11. q. 8. & Suarez *Tom.* 2. de Relig. tract. 10. cap. 6. n. 12. contra Lessium cap. 4. *cit.* n. 38. & Molinam *l. cit.*

Denique excipiuntur ceteri Religiosi, etiam Professi quicunque; quos saltem cum licentia superioris: non quidem sui Ordinarii, sed summi Pontificis testamentum condere posse, cum Panormit. *in c. In presentia 8. de Probat. n. 61.* & Navarro *Comment.* 2. de Regul. n. 57. indubitata hodie doctrina plerorumque, & ratio est; quia, stante votò Paupertatis, concedi Religioso à superiore potest licentia donandi aliqua bona in vita. Cur non etiam in morte per viam testamenti, nisi lege Ecclesiastica prohiberetur? Quæ cum à summo Pontifice relaxari valeat, etiam testari Religiosus poterit cum licentia, licet non superioris suis Ordinarii; quia huic in Jure communi Ecclesiastico quoad hoc dispensandi facultas concessa non reperitur: saltem Papæ, tanquam supremi Ecclesiæ Legislatoris & omni Lege Ecclesiastica superioris, *cit.* Sanchez cap. 8. n. 5 & Molina disp. 141. n. 9. Concedi autem hæc facultas à Papa aliquando solet Religiosis evectis ad Episcopatum vel Cardinalatum, & beneficiatis degentibus extra claustrum: aut, si beneficium non habeant, necessaria alimenta habentibus aliunde, quam ex Monasteriis, in quibus sunt professi, ut locis *cit.* tradunt Navarrus n. 58. & Sanchez n. 60.

Pugnare cum hæcenus dictis primò occurru videtur *c. Cum ad monasterium 6. de Statu Monach.* in cuius fine abdicatio Proprietatis ita esse annexa asseritur Regulæ

Regulæ Monachali; ut contra eam nec summus Pontifex possit licentiam concedere. At reipsa non pugnat; quia, ut omittam; quod, sicut alibi non infrequenter, sic etiam hoc textu summi Pontificis nomine Episcopum denotari, existimet Mendoza apud Rontium *de Matrim. Lib. 7. cap. 10. n. 6.* ut, inquam, hoc omittam, *c. cit.* per abdicationem Proprietatis non dominii; cum retentò istò verus Religiosus esse queat: sed liberi & à superiore independentis usùs abdicatio venit, ut *cit. Doctor n. 9.* & ex eo Barbosa *in c. cit. n. 11.* advertunt.

30. Dubium hic est, an dicta de Testamento Professi ad Mortis causâ donationes extendantur. Extendi ad Codicillos, communis sensus est DD. quia, qui Jure testari, etiam codicillari non potest, *l. Divi 6. §. 3. ff. de Jure Codicill. ubi* Gloffa ac DD. Unde idem de Mortis causâ donationibus, cum Navarro *de Donat. Consil. 6. n. 3.* & aliis existimat Rodriguez *Tom. 2. Regul. q. 47. art. 7.*

31. Sed crebriori & meliori calculò alii, licet testandi facultatem à Papa indulgam ad ejusmodi donationem porrigi, facile concedant, propter textum *l. Marcellus 15. ff. Qui test. fac. poss.* nihilominus prohibitionem Testamenti Mortis causâ donationes non comprehendit; adeoque à superiore suo Ordinario, saltem aliquid moderatum, mortis causâ donandi facultatem concedi posse, cum Cyno *in Auth. Ingressi cit. q. ult. n. 14.* & Covarruvia *ad hanc Rubric. p. 3. n. 12.* probabilius defendit Sanchez *cit. cap. 8. n. 11.* partim; quòd hujusmodi donatio quoad sui productionem imitetur naturam, & sequatur Regulas contractuum & Donationis inter vivos, secundum Clarum *§. Donatio, q. 5. n. 1.* cum licentia superioris Professo permissorum; partim vero; quòd adeptio juris concedendi facultas

tem testandi non sit extendenda; cum per eam adimatur privilegium Principis, & tiffimâ interpretationis patiens, *c. Cui dilecti 6. de Donat. §. 1. Beneficium 3. de Confit. Princip.*

Quartò testari prohibentur Clerici Beneficiati. Non quidem de bonis Patrimonialibus; de his enim *c. 1. §. Quia nos 9.* sicut & de quasi Patrimonialibus, liberam testamenti facultatem eis Jure communi non ademptam, communis est doctrina, *arg. c. cit. et. n. 1.* quodammodo dici valent acquiritur intuitu Ecclesiæ, propriè tamen & principaliter intuitu personæ, tanquam stipendium propter presentiam & ministerium Ecclesiasticum dantur & recipiuntur, Covarruvia *in c. Cùm in officio n. 4.* & ibi Barbosa *a. n. 3.*

Sed de Beneficialibus, five principaliter intuitu Ecclesiæ questus & ingessibus congruè sustentationi; de quibus clerici non solum inferiores, sed ipsam Episcopi & ceteri Prælati testari prohibentur *cc. cit.* tam ad causas Pænam quam ad Prophanas, ut clarè colligitur ex *c. Adhuc 8.*

Dubium hoc loco & controversiè non levis est, an testamenti factio, sine adempta, tribui valeat Confectuosa. Qua in re inter DD. convenit, eam, sicut acquiri nequit ab iis, qui testari prohibentur Naturâ, ob defectum usurpationis, *arg. e. fm. de Confit.* sic tribui Consuetudine posse prohibitis Legè, ut sunt prodigus, deportatus &c. uti & usurarius & excommunicatus ob heresim respectu quorum Testamenti factio ademptio rationem habet pænae: quæ Consuetudine tolli posse, à plerisque conceditur, cum Panormit. *in c. 1. de Treuga & Sylvestro V. Consuetudo q. 11.*

Dubium itaque solummodo pro-

dit de Religiosis Professis & Clericis :
 quorum prioribus testandi facultatem
 Consuetudine competere posse, existi-
 mat Sanchez *cit. cap. 8. n. 62.* eâ ductus
 ratione; quòd eis competere valeat Pri-
 vilegiò Papæ: cui Consuetudo, saltem
 immemorialis, æquiparatur, *l. Hoc ju-
 re 3. §. 4. ff. de Aqua quod. & est. C. c.*
Soper 26. V. Præerea, de V. S. Verius
 tamen alii distinguunt: & licet vim
 concedant Consuetudini, tollenti neces-
 sariam licentiæ Apostolicæ, eam tamen
 negant tribuenti Professis liberam, hoc
 est, absque ulla cujusquam, etiam Or-
 dinarij, superioris licentiæ testandi facul-
 tatem: cum propter textum & Glossam
 in *c. Quia 2. V. Ex Consuetudine, hic*:
 tum verò; quod ejusmodi Consuetudo
 sit irrationabilis & corruptela; cum non
 tantum damosa sit Monasteriis, & di-
 minuat studium Perfectionis: sed omni-
 no repugnet statui Religionis & Pauper-
 tatis professioni: cui nihil magis, quàm
 ejusmodi de rebus temporalibus libera di-
 sponendi facultas adversatur, *c. Cum
 ad monasterium cit. Rodriguez Tom. 1.
 Regul. q. 69. art. 2. & in c. Quia cit.*
*cum Hostiensis & Joan. Andr. n. 2. Fa-
 gnanus n. 12.*

36. Posterioribus, sive Clericis de bo-
 nis Beneficialibus superfluis, ad Pias sal-
 tem causas, testandi jus competere posse
 vi Consuetudinis, communiter & rectè
 deservitur ex Rescripto Alexandri III. *c.*
*Relatum 12. disertè asserentis, non im-
 probandam Consuetudinem, vi cujus de
 bonis mobilibus per Ecclesiam quæsitis
 pauperibus & Religiosis locis, & iis, qui
 viventi servierunt, aliqua juxta servitii
 meritum conferantur. Unde à contra-
 rio inferitur, improbandam Consuetu-
 dinem, vi cujus Clerici de bonis intuitu
 Ecclesie quæsitis testentur ad causas me-
 ræ prophanas.*

Hujusmodi certè Consuetudinem
 cum Panormit. *in c. Cum esses 10. n. 5.*
 & Navarro *de Redditibus q. 1. monitò
 53.* tanquam invalidam impugnant Hen-
 ric. Canisius *in c. 1. n. 18.* Molina *Tract.
 2. de I. & I. disp. 147. n. 31.* Valquez
de Redd. cap. 2. §. 1. n. 83. Laiman *Lib.
 4. Tract. 2. cap. 5. n. 3.* Pirrhing *ad hanc
 Rubric. n. 42.* & alii, præter argumen-
 tum ex *c. Relatum cit.* deductum, moti
 gravissima ratione; quòd clericis Testa-
 menti factio, ad hujusmodi saltem cau-
 sas, à sacris Canonibus interdicta sit;
 ut congerendis opibus minùs intenti, &
 magis proni essent ad eleemosynas, &
 promovendas alias causas Pias: ut redi-
 tus superflui expendere in usus re-
 spondentes primæ intentioni Fundato-
 rum, & statui Clericorum convenientes:
 ut, quòd *c. Cum in officio 7.* habetur,
 provideretur indemnitati Ecclesiarum
 &c. quæ procurandi studium, cum Con-
 suetudo, ad profanos usus testandi li-
 centiam universaliter permittens, mul-
 tum diminuat, & penè extinguit: &
 contrà vana, & à clericali Ordine aliena
 studia excitet, pro irrationabili meritò
 habetur & corruptela, *arg. c. 1. de Con-
 suet. & c. Unici, de Cleric. non resid. in 6.*
 Confirmatur; quia ejusmodi consuetudo
 non leve damnum infert Ecclesiis, quæ
 beneficiatorum bonis aliò averfis, negli-
 guntur: & parùm utilitatis afferit hære-
 dibus profanis, apud quos clericorum
 bona vix unquam solent fructificare, imò
 sæpe magna mala & clades domesticas
 familiis afferre, manifestò indicio Divi-
 næ maledictionis.

38. Contrà verò de ejusmodi bonis te-
 standi licentiam Consuetudine acquiri
 posse, cum Covarruvia *in c. Cum in Of-
 ficio cit. n. 9.* Sarmiento *de Redd. Eccles.
 p. 4. cap. 1. n. 8.* Garcia *de Benef. p. 2.
 cap. 1. n. 16.* Petr. Barbosa *in l. Divor.*
 H h h
 tio, prin-

cio, princip. ff. Solutio matr. p. 2. n. 53. Augustino Barbola *Juris Eccles. Lib. 3. cap. 17. n. 68.* Gonzalez in c. *Relatum* cit. n. 2. & aliis ICT. is docent ex TT. Lessius l. cit. cap. 19. n. 43. Azor p. 2. *Instit. lib. 7. cap. 9. q. 1.* Haunoldus l. cit. *Tract. 6. n. 257. &c.*

Moventur etiam ipsi minimè levibus momentis rationum, Primò quidem paritate Consuetudinis, vi cujus beneficii vacantis fructus aliis, etiam Secularibus personis, applicantur, quæ *Extravag. 2. Joan. XXII. de Electione* non rejicitur. Secundo, quòd clerici de ejusmodi bonis testari prohibeantur Jure solum Humanò: cui Consuetudo, legitime præscripta, potest prævalere, c. *fin. de Consuetud.* Tertio; quòd de iis ad causas profanas, sicut inter vivos, sic & per ultimam voluntatem disponere valeant vi privilegii Apostolici, non solum particularis, sed communis, per modum Legis, perpetuis futuris temporibus duraturæ, clericis in Urbe, ejusque districtu amplissimè concessi à Sixto IV. Julio III. & Paulo V. *Constitutionibus, Tit. 25. n. 30.* relatis. Cur non etiam vi Consuetudinis, præsertim immemorialis? quia hæc æquiparatur privilegio, l. *Hoc Jure 3. §. 4. ff. de Aqua quodid. & est. §. c. Super quibusdam 26. S. Præerea, de V. S. & vim legis habet, l. Diuturna 33. ff. de LL. cum circumstantiæ, quæ istam, etiam illam rationabilem reddere possint, Sylvester V. *Consuetudo, n. 2. in fine.* Quarto; quia defacto in Hispania Galliaque, teste Covarruvia n. 7. cit. & alibi etiam in Germania nostra, teste cit. Pirrhing n. 39. obtinet ejusmodi Consuetudo, Papa sciente & non contradicente, ac proinde tacite consentiente introducta, juxta *Reg. Qui tacet 43. in 6.**

39. In hoc Doctorum in utramque partem militantium dissidio non immeritò

quis ambigat, an allegata de superioribus liberè testandi Consuetudo tam late pateat, quam ab aliquibus existimatur, partim; quia Consuetudinem, vi cujus Episcopi, iisque superiores Prælati bonis, suarum Ecclesiarum intuitu constititis, sine Sedis Apostolicæ licentia liberè testentur, neque in Regnis & Provinciis, Regibus, Catholico & Christianissimo subjectis, neque in Germania nostra, vel Polonia, neque alibi introductam, ex posterioris sententiæ Afferentibus agnoscit Azor q. 1. cit. partim; quia ex clericis inferioribus plurimi bona Beneficialia superflua non habent; & propterea ex eo; quòd ad causas profanas testentur, de Beneficialibus superfluis ad hujusmodi causas disponendi libera facultas non evincitur: illi verò, qui superflua habent & timorata Conscientia sunt, de iis, vel ad pias domaxat causas, vel cum superiorum licentia disponunt.

Ea autem Consuetudine, ut allegatur, supposita, licet probabiliter existatur, & in praxi omnino suadeam sententiam priorem; posteriore tamen, spectata tam ratione quam autoritate, probabiliorem.

Neque ei adversatur ratio allata priorè; quia imprimis argumentum à contrario ex c. cit. delumptum, etiam militat contra Consuetudinem ad causas Pias testandi de immobilibus: quam tamen ex ejus sententiæ Afferentibus plerique defendunt. Deinde; quia textus ille est Jus merè Humanum: cui derogari potest Consuetudine, per textus & DD. in c. *fin. cit. de Consuet. & l. De quibus 32. ff. de LL. præsertim immemorialibus*; quæ generali, & dictione etiam universali facta Consuetudinis reprobandone, sublata non censetur, nisi ejus expressa mentio fiat, Felinus in *Rostr. de B.*

script. n. 18. saltem, si non reprobetur
 41. tanquam irrationabilis aut iniqua, Co-
 varruvius Lib. 2. Var. cap. 13. n. 15.
 quò modò ea, de qua nobis sermo est,
 Jure nusquam reprobatur; neque etiam
 reprobanda censeri debet propterea; quòd
 aliquando studium bona congerendi au-
 geat, & pie expendendi diminuat; quia
 hoc per accidens aliquando fit: sicut con-
 trà per accidens aliquando clerici sua pro-
 digunt, aut negligunt; quòd de ipsis li-
 bere disponere non possint. Tertio;
 quia bona Beneficialia juxta intentionem
 fundatorum applicata hòc ipsò jam sunt;
 quòd clericis ad cultum Divinum ex Of-
 ficio obligatis sint deputata. Et deni-
 que; quia damnum, quòd ex ea Eccle-
 sia patiuntur, non est injustum; cum
 superflua ipsis non debeantur ex Justitia;
 & si ita debita aliquando fuissent, Con-
 suetudine præsertim immemoriali tem-
 pore præscripta, esse desissent, arg. §.
 Præterea & §. 4. citr.

ARTICULUS III.

De Testamenti con-
dendi ac mutandi Liber-
tate.

SUMMARIUM.

42. Testandi liber stylus & arbitrium
est;
43. Ut quis neque à testamento facien-
do mutandòve impediri,
44. Quin impediens hereditate, fisco
pro ipsius,
45. Non etiam coheredum, portione
applicandò, excidat:
46. Neque etiam ad testamentum faci-
endum aut mutandum cogi possit.
47. Rescisioni obnoxium

48. Imò verius ipso Jure irritum est te-
stamentum vi metusve,
49. Aut dolò malò extortum.
50. Non etiam, si blando sermone, pre-
cibus &c. sit obventum.
51. Vi, dolòve extortò testamentò reli-
ctà aliqui Fisco addicunt
52. Verius ab intestato venientibus &c.
obveniunt.
53. Metu, dolòve extortum testamentum
non presumitur.
54. Sed probationibus, saltem presum-
ptivis, est evincendum.

Personarum, quibus testamenti fa-
 42. ctio Jure adempta non est, libe-
 ras esse voluntates ac dispositio-
 nes ultimas voluit Constantinus
 Imp. l. 1. C. de SS. Eccles. justissimà du-
 ctus ratione; Nihil enim, inquit, est,
 quòd magis hominibus debeatur, quàm
 ut suprema voluntatis, post quam jam
 aliud velle non possunt, liber sit stylus &
 licitum (Liberum legit Baldus apud Glos-
 sam in l. cit. V. Licitum) quòd non redit,
 arbitrium. Consonat Imp. Justinianus
 Novell. 23. cap. 2. Ea autem testandi
 libertas exposcit duo, scilicet

Primò; ut, qui testamentifactionem
 43. Jure habet, non impediatur, quò
 minùs supremæ voluntatis elogiò de re-
 bus suis disponere, aut dispositionem
 semel factam mutare usque ad mortem
 possit, l. Si quis C. C. Qui test. sac. poss.
 & l. Omnium 19. C. de Testam.

Quòd si quis, sperans hereditatem
 44. ab intestato sibi obventuram, aliquem,
 quò minùs testamentum condat: vel,
 cum heredem se scriptum sciret, quò mi-
 nùs testamentum mutet, dolosè impe-
 diat vel prohibeat, indignum se reddit
 successione adeò; ut, si defuncto inte-
 stato solus erat successurus, tota here-
 ditas ei auferatur & applicetur fisco, l.
 H h h a 1. pr.